

Schatgraven in een tijdreeks

Paul Baggelaar

Icastat Statistisch Adviesbureau

© Icastat

Inhoud

Ervaringen

Valkuilen

Lessen

© Icastat

Doelstellingen tijdreeksanalyse

1. **Systeeminzicht**

2. **Voorspellen uitvoer**

3. **Systeemregeling**

© Icastat

Systeeminzicht door tijdreeksanalyse

Uitgangspunt

Het fluctueren van de grondwaterstand wordt veroorzaakt door **invloedsfactoren**

Uitvoering

Ga na of er statistische relaties zijn tussen het verloop van de grondwaterstand in een peilbuis en het verloop van **mogelijke** invloedsfactoren

Komt neer op statistische reconstructie

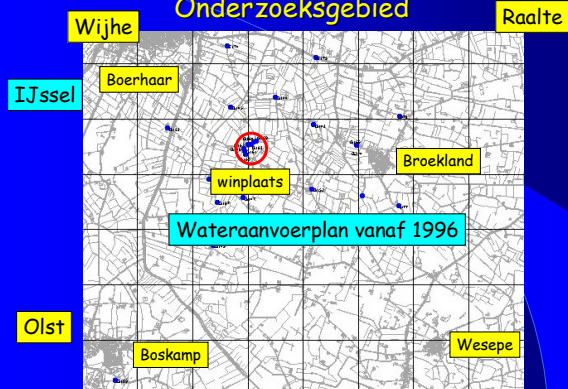
© Icastat

Ideale statistische proefopzet

1. Te onderzoeken invloedsfactor vertoont **duidelijke verandering** (puls of stap)
2. Te onderzoeken invloedsfactor is **niet gecorreleerd** aan andere invloedsfactoren
3. Meetreeksen zijn **voldoende lang** en bevatten **voldoende meetwaarden**

© Icastat

Onderzoekgebied

© Icastat

Opbouw van de ondergrond

Diepte (m -mv)	Materiaal	Aanduiding	winning Boerhaar
1	rievierklei / veen		
	grof zand	ondiepe watervoerend pakket	
10	kleien, soms venig	slecht doorlatend pakket	
16	grof zand met grind	middeldiep watervoerend pakket	
40	fluvioglaciale klei	slecht doorlatend pakket	
85	matig / zeer grof zand lenzen klei / fijn zand	diep watervoerend pakket	
175	matig fijn / grof zand zware klei	geohydrologische basis	

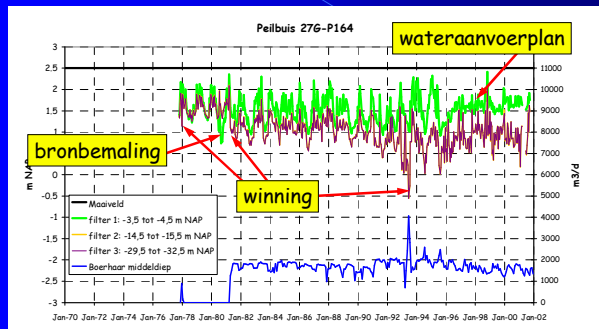
© Icaart

Vraagstelling

1. Wat is de invloed van de middeldiepe winning Boerhaar op de grondwaterstanden?
2. Wat is de invloed van het wateraanvoerplan Midden-West op de grondwaterstanden?
3. Wat is hun netto-invloed op de grondwaterstanden?

© Icaart

Verloop grondwaterstanden op 100 m van zwaartepunt middeldiepe winning

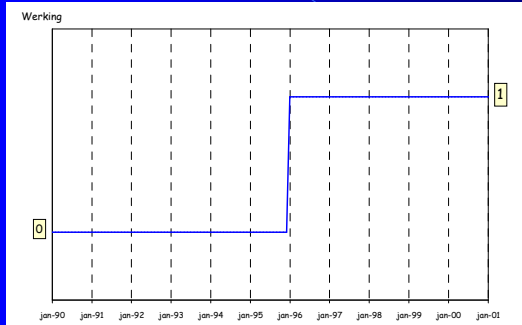
© Icaart

Mogelijke invloedsfactoren

1. Neerslagoverschot → gecorreleerd
2. Peil van de IJssel → gecorreleerd
3. Middeldiepe grondwaterwinning Boerhaar
4. Verplaatsing zwaartepunt van die winning
5. Wateraanvoer Midden-West
6. Bronbemalingen winplaats

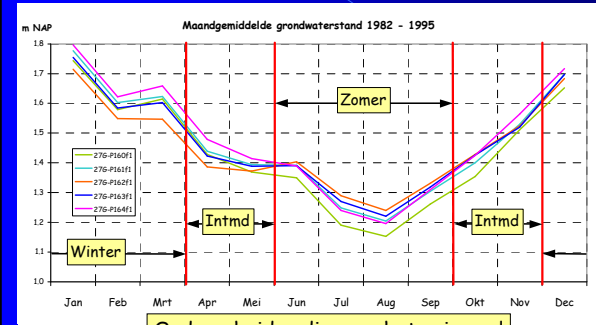
© Icaart

Anti-verdrogingsmaatregel als invoervariabele bij analyse grondwaterstand

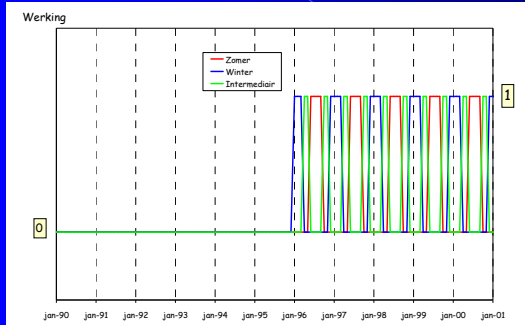
© Icaart

Jaarregiems grondwaterstanden

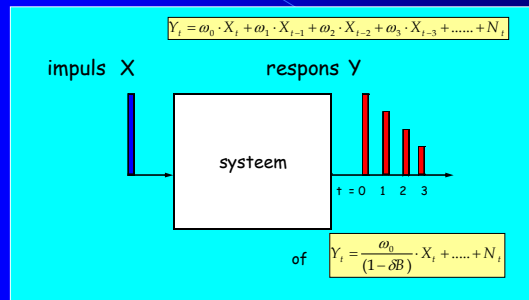

© Icaart

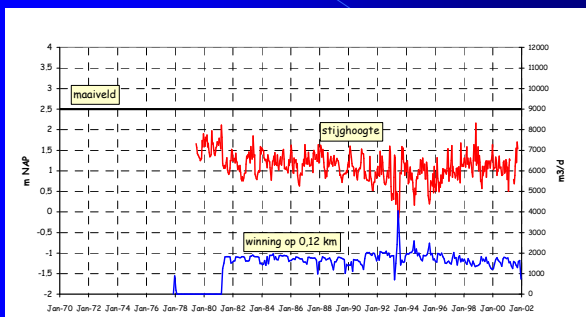
Anti-verdrogingsmaatregel als invoervariabele bij analyse grondwaterstand

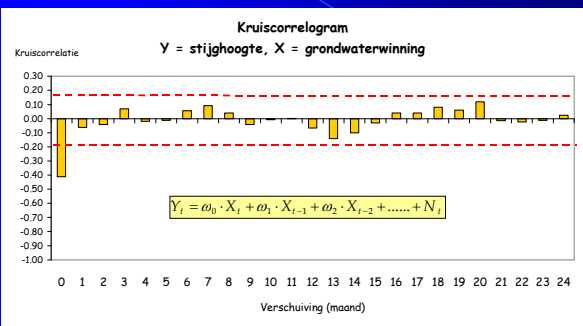
Identificeren transferfunctie

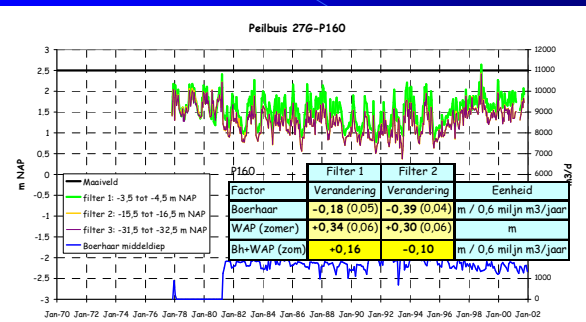
Voorbeeld identificeren transferfunctie

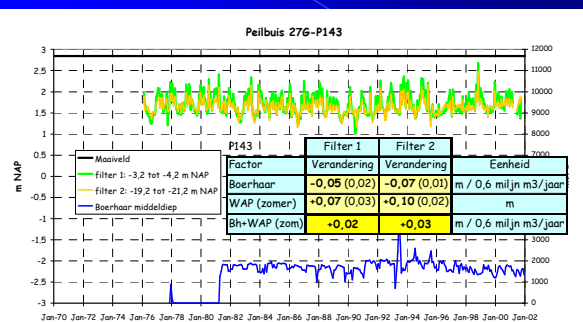
Gewit kruiscorrelogram

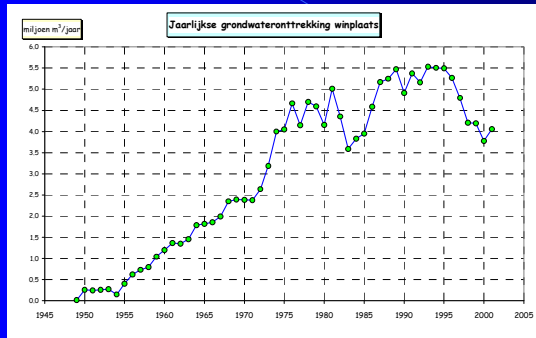
Verloop grondwaterstanden op 0,27 km van zwaartepunt middeldiepe winning

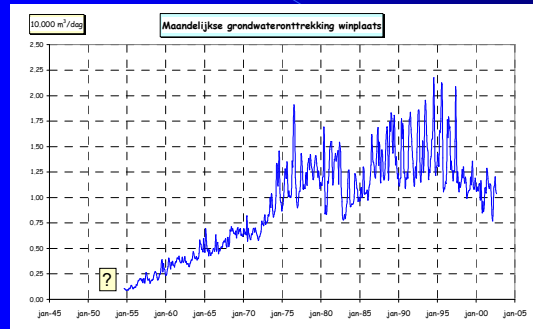
Verloop grondwaterstanden op 1,19 km van zwaartepunt middeldiepe winning

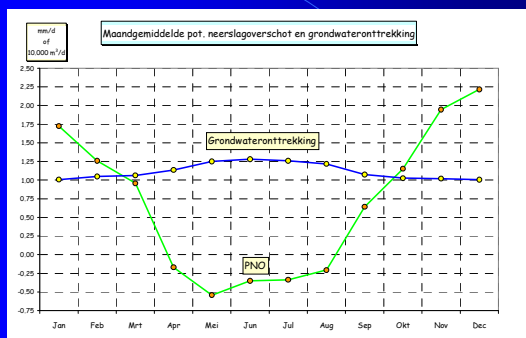
Grondwateronttrekking op jaarbasis

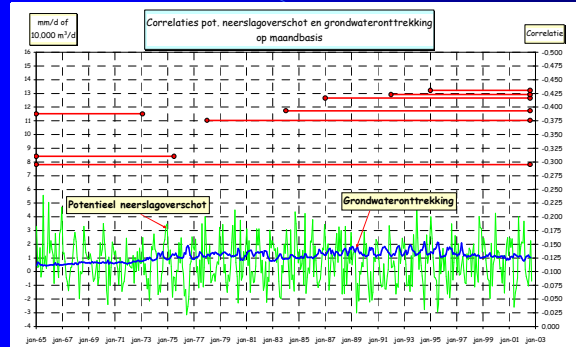
Grondwateronttrekking op maandbasis

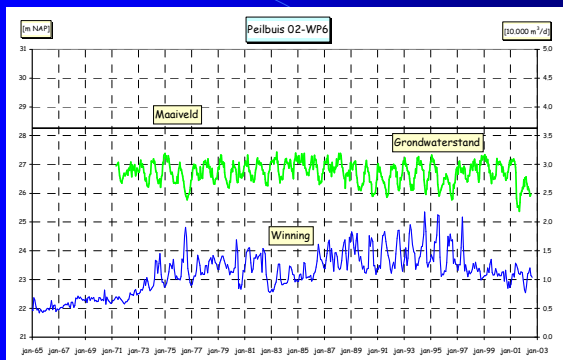
Jaarregiems PNO en grondwateronttrekking

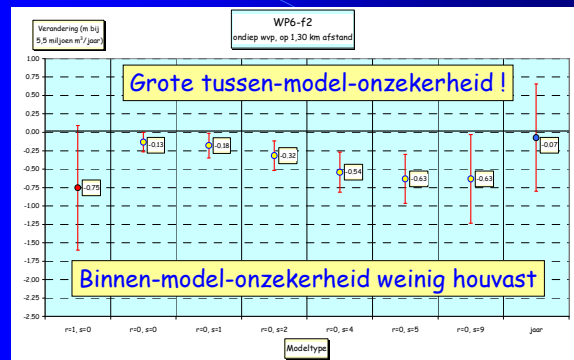
Correlaties op maandbasis

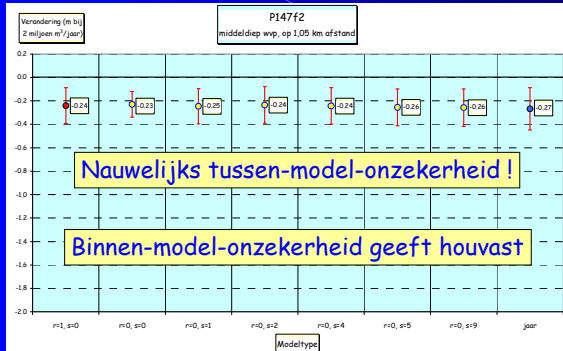
Gws ondiepe wvp, op 1,3 km afstand

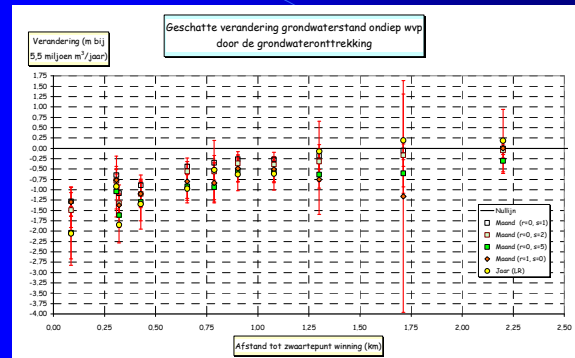
Vergelijking modelresultaten

Vergelijking modelresultaten bij stap winning (geen correlatie met pot. neerslagoverschot)

Ruimtelijk beeld analyseresultaten

Hoe hiermee omgaan?

1. een keuze maken

lijkt moedig, maar is vaak onverantwoord

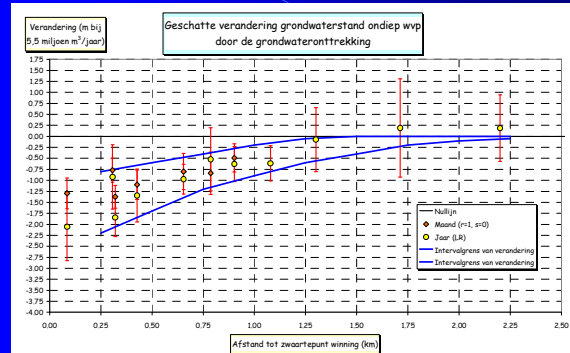
2. alle onzekerheden presenteren (principe van equifinaliteit)

is echt moedig

objectieve weergave van de geringe informatieinhoud

Toepassen principe van equifinaliteit

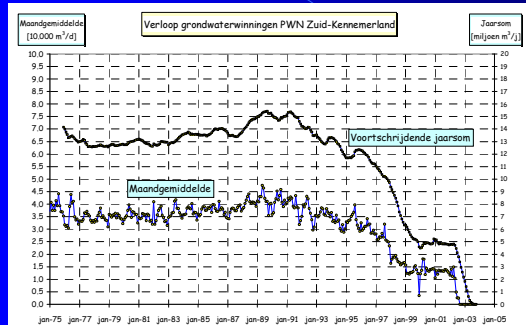
Probleem van de geringe informatieinhoud

Oorzaak: spontaan gegroeide situatie

Mijn raming: in 80% van de gevallen is informatie vertroebeld

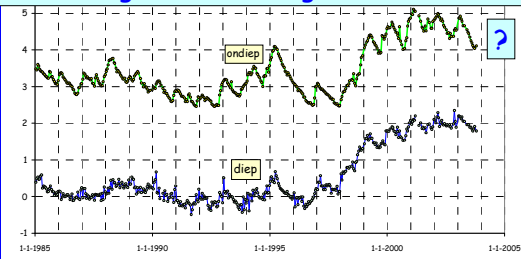
Nieuwe ontwikkeling: vooraf optimaliseren instellingen volgens regels van de statistische proefopzet

Verloop grondwaterwinning Kennemerduinen

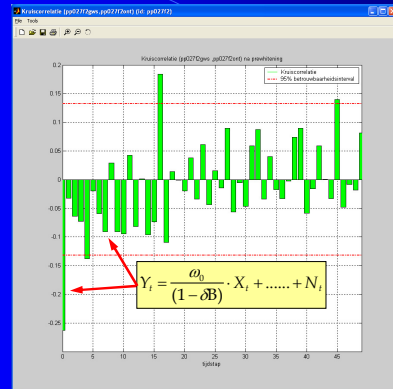

Verloop grondwaterstanden Kennemerduinen

Toekomstige kenmerken grondwaterstand?

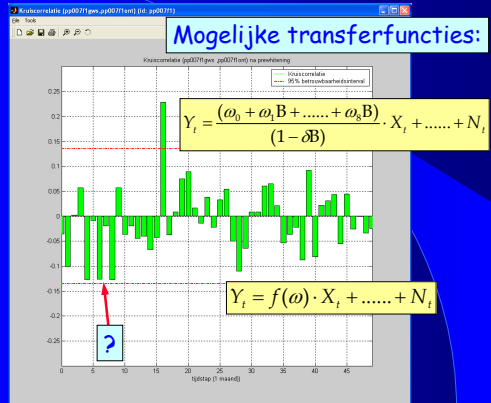
Kruiscorrelogram diepe stgh - winning

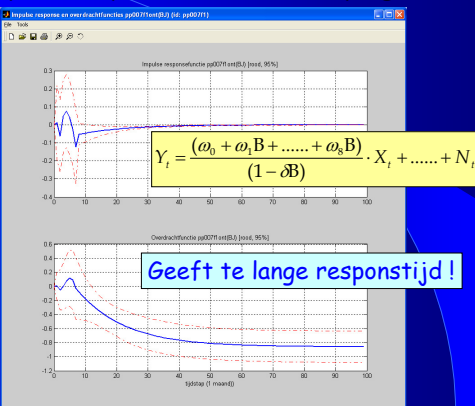
Impuls-respons-functie diepe stgh

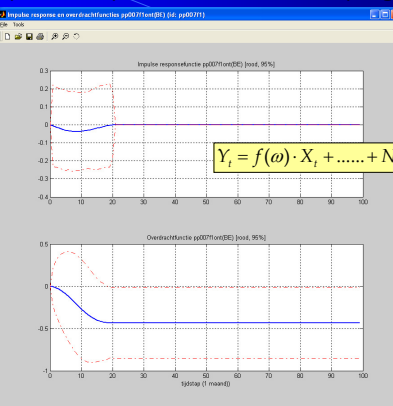
Kruiscorrelogram ondiepe gws - winning

Impuls-respons-functie ondiepe gws

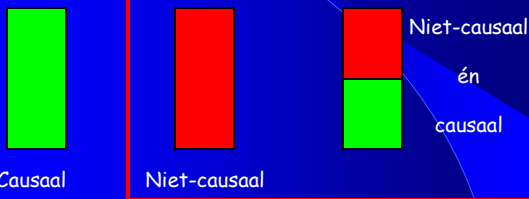

Impuls-respons-functie ondiepe gws

Causaliteit

Een vastgestelde statistische relatie kan zijn:

Er is geen objectieve maatstaf voor causaliteit

-> uitspraken over causaliteit blijven *subjectief*

© Icarstat

Controle op causaliteit

1. Zijn alle invloedsfactoren meegenomen?
2. Is de te onderzoeken invloedsfactor voldoende veranderd?
3. Zijn de geschatte evenwichtsrelaties ongecorrleerd?
4. Is het ruimtelijk beeld van de geschatte invloed(en) aannemelijk?
5. Is het beeld van de gereconstrueerde situatie zonder de geschatte invloed(en) aannemelijk?

Maar....., zelfs na deze controle blijven uitspraken over causaliteit *subjectief*

© Icarstat

De kwantumsprong van de onderzoeker

1. vastgestelde
statistische
relatie

2. uitspraak over
causale relatie

blijft een *subjectieve* uitspraak !

© Icarstat

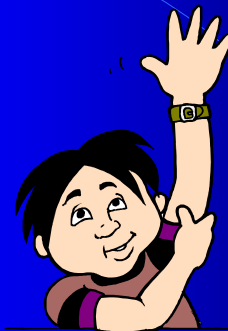
Mijn lessen

- ✓ Begin bij reeksen met **duidelijkste** invloed
- ✓ Check elk model op **robustheid**
- ✓ Check het beeld op **causaliteit**
  - vooral bij $|r| > 0,20$
- ✓ Heb de **moed** om onzekerheden aan te geven

Houd van de data en wantrouw je modellen !

© Icarstat

Vragen?

© Icarstat